

**ВЛИЯНИЕ НА КОРУПЦИЯТА НАД МИГРАЦИОННИТЕ
ПРОЦЕСИ И КОНТРАБАНДАТА НА МИГРАНТИ****Йордан Деливерски****INFLUENCE OF THE CORRUPTION OVER MIGRATION
PROCESSES AND MIGRANT SMUGGLING****Jordan Deliversky, PhD ***

Резюме: Миграцията е един от най-неотложните за решаване въпроси на нашето време, предвид обстоятелството, че милиони хора бягат от родните си страни в търсене на сигурност, по-добри работни места и по-добро качество на живот.

Корупцията е ключов фактор при реализирането на престъпления като контрабандата на мигранти. Тя е и основна пречка за предотвратяването, разкриването и контрола по отношение на контрабандата на нелегални мигранти.

В настоящия доклад е разгледана връзката между миграция и корупция, която има важни последици както за самите мигранти, така и за политиците, за пряко ангажираните с миграционните процеси лица, за местните общности и за обществото като цяло.

Ключови думи: Миграция, корупция, трафик, контрабанда на мигранти.

Abstract: Migration is one of the most urgent problems of our society, involving the fact that millions of people are leaving their home countries searching for, better quality of life, better jobs and security.

Corruption is a key factor in committing crimes such as smuggling of migrants. Corruption is a main obstacle to the disclosure, prevention, and control in regard to migrants smuggling.

The objective of this paper is to present the relation between migration and corruption, which reveals important consequences for the migrants, as well as for politicians, for institutions and civilians involved in migration processes, for local communities and for the society in general.

Key words: Migration, corruption, traffic, migrant smuggling.

Магистър по застраховане и социално дело, Доктор по „Организация и управление извън сферата на материалното производство”, главен асистент в катедра „Национална сигурност”, УНИБИТ, e-mail: deliversky@yahoo.com

** Master of Insurance and Social Security; Doctor of Philosophy (Ph.D.), Organization and Management Outside the Sphere of Material Production; Chief assistant prof. in Department of National Security, State University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria, e-mail: deliversky@yahoo.com

Миграцията е един от най-неотложните за решаване въпроси на нашето време, предвид обстоятелството, че милиони хора бягат от родните си страни в търсене на сигурност, по-добри работни места и по-добро качество на живот.

Липсата на икономически възможности и несигурността се определят като основни двигатели на миграцията. Данните в научната литература показват, че корупцията като икономически и социален феномен оказва пряко влияние върху тези два фактора. Корупцията е елемент от националната сигурност и оказва пряко влияние върху нея. По тази причина високите нива на корупцията оказват влияние върху забавянето на икономическия растеж, върху намаляването на икономическите възможности, а оттам и върху увеличаването на несигурността и развитието на конфликти. Поради това корупцията може да се разглежда като косвен фактор на миграцията поради влиянието си върху други ключови сфери на обществения живот.

В редица научни изследвания корупцията се идентифицира като основен фактор за миграцията, свързана със стремежа на хората да мигрират към други страни и райони. Високото ниво на корупцията корелира пряко с високите нива на мотивацията за миграция. Проучванията сочат, че корупцията може да играе пряка роля, като стимул за миграция от страни с по-високи нива на корупция към страни с по-ниски.[1] Освен това е налице и увеличаване на броя на изследванията, които се фокусират предимно върху корупцията като посредник в миграционния процес. В тези изследвания се акцентира на това, че тези процеси процъфтяват, например при случаите на подкупи на граничните контролно-пропускателни пунктове.

Връзката между миграция и корупция има важни последици както за самите мигранти, така и за политиките, за пряко ангажираните с миграционните процеси лица и за местните общности. Въпреки фокуса към корупционните процеси като част от обществения живот, в България на корупцията не се обръща внимание, което се вижда от изследванията, свързани с миграционните процеси. Връзката между корупция и миграция е двустранна и е с двупосочно влияние и дял. Миграцията оказва влияние, както върху корупционните практики, така и върху възприятието за корупция, и обратно – корупцията може да предизвика, улесни или възпрепятства миграционните процеси.[2]

Като цяло в научната литература е налице консенсус и всеобщо приемане на тезата, че корупцията играе пряка и непряка роля като фактор за нелегалната миграция – главно чрез трафик на хора, контрабанда на мигранти и контрол от корумпирани гранични власти.

Конкретни данни и задълбочен анализ на ролята на корупцията при контрабандата на мигранти на национално ниво в Република България към настоящия момент не са правени. Корупцията може да улесни незаконната миграция чрез контрабандата на мигранти, чрез корупционни механизми в процеса за предоставянето на документи за самоличност, бежански статут, визи или други разрешения за пребиваване, както и с цел транспортиране и експлоатация на жертвите на трафик от корумпирани лица в рамките на веригата на дейности за трафик и контрабанда. Такива лица, въввлечени в подобни корупционни процеси, най-често включват полиция, митнически служители, служители в посолства/консулства, органите за граничен контрол, имиграционни служби и други правоприлагащи органи, служби за сигурност, въоръжени сили, държавни служители, участници в публичния сектор и във финансовите институции.[3]

Корупцията има редица проявления в обществения живот. Най-честите форми на проявление на корупцията представляват подкупите, незаконното присвояване на обществени средства, непотизмът, търговията с влияние и др., като най-общо дефини-

цията за корупцията се свързва със злоупотребата с поверената власт от страна на длъжностни лица за извличане на лична изгода.

Корупционното поведение най-често улеснява незаконната миграция и контрабандата на мигранти. Корупцията и миграцията имат редица общи неща помежду си. И двете имат ключова роля в процесите на развитие, и двете заемат централно място в политическите програми, и двете са обект на редица научни изследвания.

Корупцията е проблем, дълбоко свързан с контрабандата на мигранти. Често въввлечени в корупционни практики са туристически агенции и туроператори, гранични служители, митнически служители, които биват подкупвани от страна на контрабандистите на мигранти.[4] Корупцията по отношение на незаконната миграция не се ограничава само до транзитни държави, в които нивата на корупция са високи.

Въпреки че фокусът към корупцията не е често срещан в изследванията, свързани с миграцията, корупцията често се появява като тема и актуален проблем, защото тя оказва значително влияние върху живота на хората.

Връзката между корупция и миграция

Връзката между миграция и корупция има важно отражение не само върху самите мигранти, но и върху политици, полицаи, лекари, други длъжностни лица, както и върху местните общности, пряко засегнати от миграционните процеси. Връзката между корупция и миграция се характеризира с преплитачи се причинно-следствени връзки.

Най-често срещаните релации между корупционните и миграционните процеси са[5]:

- **Корупцията улеснява нелегалната миграция** – заобикалянето на правилата и законите е ключов мотивационен фактор за възникване на корупцията. Корумпирани служители могат да правят фалшиви документи, да допускат нерегламентирано преминаване през държавната граница, да осигуряват защита на контрабандисти на нелегални мигранти. При тези, а и в други случаи, корупцията е пречка за правилното провеждане на политики, свързани с управлението на миграционните процеси. Това е и най-широко признатата и подкрепяна връзка между миграцията и корупцията.

- **Корупцията стимулира желанието за миграция** – често желанието на мигрантите да се преместят в чужбина възниква от липсата на вяра във възможностите в страните по произход. Корупцията има косвени отрицателни въздействия върху икономиката и сигурността. В държави, където има високи нива на корупция, обикновено нивото на икономическото развитие е ниско. Корупцията подкопава принципите на правовата държава и именно по тази причина корупцията е двигател на желанията за емиграция най-вече по отношение на висококвалифицираните кадри с оглед търсенето на по-добри възможности и реализация.

- **Корупцията оказва негативно влияние на ползите от миграционните процеси** – миграцията може да намали бедността най-вече чрез възможностите за изпращане на парични суми от страна на мигрантите към страните по произход. Този потенциал обаче може да бъде намален от наличието на корупция. Възможни са случаи, в които именно чрез корупционни практики тези средства не се използват изцяло по предназначение. Част от тези средства може да се дават за подкупи с оглед набавяне на документи, свързани с разрешителни режими. Също така корупцията може да се яви като пречка на реинтеграцията на емигрирали лица, които се завръщат в страната си по произход, но поради непотизъм или други корупционни практики не е на-

лице възможност за трансфер на знания или за извличане на полза от придобития в чужбина опит на мигранта. Много висококвалифицирани мигранти търсят възможност да се върнат и дадат принос за подобряване на условията в страната си по произход. Подобни пречки и форми на корупция могат да бъдат изключително демотивиращи.

- **Корупцията обезсърчава обратната миграция** – повечето изследвания сочат, че голяма част от мигрантите изживяват културен шок при завръщането си в страната по произход. Те често предпочитат да започнат свой бизнес и да работят като самонаети лица. В чести случаи тези лица са се адаптирали към страните, в които са емигрирали, и корупцията в страната по произход може да бъде причина да не се върнат и дори да се насади чувство за отчуждение от родината си.

- **Корупцията може да възпрепятства оказването на помощ на мигрантите** – корупцията може да окаже директно негативно влияние по отношение на програми и политики, свързани с нелегалните мигранти. Възможно е част от целево отделени или определени средства за провеждането на политики, свързани с миграцията, да бъдат отклонени чрез корупционни дейности, като по този начин средствата да не достигнат до конкретната целева група. Възможни са случаи на завишаване на разходите при реализиране на обществени поръчки. Подобни корупционни практики при предоставяне на помощ за мигрантите водят до възпрепятстване на предоставянето на помощ или на услуги с ниско качество.

Миграцията и корупцията си влияят взаимно. Влиянието, което си оказват, и връзката помежду им са непредсказуеми и понякога противоречиви. Миграцията може да намали корупцията чрез някои механизми и да я увеличи чрез други, а корупцията може да стимулира пряко или косвено желанието за миграция.

Корупцията при контрабандата на мигранти

Корупцията е ключов фактор при реализирането на престъпления като контрабандата на мигранти. Тя е и основна пречка за предотвратяването, разкриването и контрола по отношение на контрабандата на нелегални мигранти. Дейностите на правоохранителните и граничните власти, както и на органите за имиграционен контрол могат да бъдат заобиколени със съучастието на корумпирани служители от страната по произход на мигрантите до страната по дестинация.

Има няколко етапа в процеса на контрабандата на мигранти, в които са налице корупционни действия. Поради международния характер на контрабандата на мигранти е необходимо да се плащат подкупи както на национални, така и на чужди длъжностни лица в целия курс на придвижване. Плащат се подкупи на длъжностни лица на входни и изходни точки, както и за да не изпълнят свое надлежно задължение, като например проверка на визи или други документи.

В много от транзитните държави и държавите по дестинация, където държавните служители са нископлатени, приемането на подкупи във връзка с контрабандата на мигранти е форма за реализиране на допълнителни доходи. По този начин подкупите, давани от страна на бежанците или нелегалните мигранти, представляват значим източник на допълнителни доходи за служителите от граничния и имиграционния контрол.

Контрабандата на мигранти е изключително печеливш бизнес. Предвид незаконния характер на тези доходи е трудно да се определи точният размер на печалбите за контрабандистите на нелегални мигранти. Въпреки това изолирани случаи доказват, че печалбите от този вид дейност са значителни. Само при един инцидент, засегнал товарния кораб „Езадеен“, задържан на 1 януари 2015 г. от съвместната операция „Тритон“, с 360 мигранти на борда, се смята, че контрабандистите на нелегални мигранти са спечелили над 2.5 милиона евро.[6]

Корупционни схеми, свързани с нелегалната миграция [7]:

- Предоставяне на подкуп на служители от охраната в центрове за настаняване на мигранти, за да се осигури безпрепятствено излизане от тези центрове.
- Нерегламентирани плащания за издаване на фалшиви документи за самоличност или визи, както и за подкупване на длъжностни лица от съответна държавна администрация, които да улеснят използването на подобни фалшиви документи (напр. неосъществяване на контрол).
- Документна измама може да включва „закупуване” на паспорти и визи чрез корумпирани служители в посолства.
- Подкупи на гранични служители и служители от имиграционни служби на ГКПП в транзитни държави или такива по дестинация. Обикновено тези подкупи са задължителни с оглед ненадлежното изпълнение от страна на тези служители на функционалните им задължения.
- Подкупи спрямо държавни служители, осъществяващи контрол на транспорта при превоз на пътници и товари.
- Корупция спрямо правоохранителните органи с оглед спиране или осуетяване на разследвания.
- Корупция спрямо служители на съдебната система с оглед отказ от образуване на наказателно производство или издаване на оправдателна присъда.
- Подкупване на служители от имиграционните служби с оглед неизпълнение на заповед за депортиране.
- Подкупване на длъжностни лица с оглед предоставяне на по-добри възможности при осъществяване на дейности по интеграция на нелегалните мигранти.

Създадени са и са изградени различни системи, свързани с контрол на миграционните процеси и защита на границите. Те са уязвими в различна степен по отношение на корупционните процеси и именно по тази причина следва да се предприемат различни мерки, свързани с преодоляване на корупционното поведение, което улеснява процесите, свързани с незаконна миграция и контрабанда на мигранти.

С цел ефективна борба с корупцията по отношение на контрабандата на мигранти трябва да бъдат предприети следните действия [8]:

- Да се определи уязвимостта от корупционен риск в държавите по произход, транзит и дестинация, свързани с контрабандата на нелегални мигранти.
- Идентифициране и анализ на използваните от контрабандистите корупционни схеми и механизми.
- Преглед и оценка на уязвимостта към корупция на споразумения между различни институции, свързани с осигуряване на обмен на информация, техническа помощ и изграждане на капацитет.
- Подобряване на координацията между правоприлагащите органи и звената за финансово разузнаване, за да могат да бъдат проследени всички незаконни финансови потоци, свързани с контрабандата на мигранти.
- Изграждане на капацитет за международно сътрудничество по отношение на разкриването и разследването на престъпления, свързани с контрабандата на мигранти.
- Разработване на информационни кампании, насочени към повишаване на осведомеността на служителите от правоприлагащите органи, свързани с тясната връзка между корупцията и контрабандата на мигранти, както и насърчаване на възможностите за идентифициране и докладване на случаите на корупция.

Обикновено държавите с високи нива на корупция насърчават емиграцията и пречат на имиграцията, защото осигуряват не толкова добри условия на живот, както и непредвидимост по отношение на икономическите условия в тях. Държавите с по-ниски нива на корупция предлагат по-високо качество на живот и повече сигурност. Както и при повечето транснационални престъпни дейности, контрабандата на мигранти процъфтява там, където няма върховенство на закона и държавните служители са склонни към корупционни действия. Корупционните практики, свързани с нелегалната миграция, обикновено са свързани с корумпирани полицейски, гранични и имиграционни държавни служители, за да не изпълнят свое надлежно задължение.

За ограничаване и превенция корупцията и нелегалната миграция следва да се предприемат комплексни мерки, свързани с правната регламентация и наказателното преследване. Необходимо е да се предприеме мултиинституционален подход по отношение на борбата с нелегалната миграция и корупцията, като бъде изграден капацитет за пълноценно използване на всички възможности за справяне с тези проблеми.

Библиография:

1. Poprawe, M. On the Relationship between Corruption and Migration: Empirical Evidence from a Gravity Model of Migration. *Public Choice*, 2015, 163, 3, 337–354.
2. Carling, J., E. Paasche and M. Siegel. Finding Connections: The Nexus between Migration and Corruption. 12 May 2015.
3. Wheatland, B. Transparency International. Literature review: corruption as a driver of migration. Rev. by Marie Chêne and Finn Heinrich, U4 Partner Agency, U4 Helpdesk, Transparency International, 22 December 2015, p. 9.
4. Pomfret, John. Bribery At Border Worries Officials. *Washington Post Company*. 15 July, 2006.
5. Carling, Jorgen, Erlend Paasche and Melissa, Migration Information Source. Siegel. 2015
6. Европейска комисия, План за действие на ЕС срещу контрабандата на мигранти (2015–2020 г.), с.3.
7. Corruption and the smuggling of refugees. Responses to the refugee crisis. OECD Directorate for Financial and Enterprise Affairs, October 2015, p. 3.
8. Corruption and the Smuggling of Refugees. Responses to the Refugee Crisis. OECD Directorate for Financial and Enterprise Affairs, October 2015, p. 5.